

UNA CARTA DE VERDAGUER A AMADEU VIVES, INÈDITA

Margarita TINTÓ

A les darreries de l'any 1995, essent directora del Museu Verdaguer, a Vil·la Joana, vaig tenir l'oportunitat d'adquirir una carta autògrafa de Jacint Verdaguer adreçada a Amadeu Vives des del santuari de Nostra Senyora de la Gleva, el 20 de juliol de 1894, el mateix any que Vives estrenà la composició musical de *L'Emigrant*.

La carta passà a formar part del fons del Museu inventariada amb el número 372. Consta d'un plec de 17,8 cm x 11,7 cm, encapçalat pel logotip propi del santuari de la Gleva, amb la representació de la Puríssima.¹ Està escrita amb tinta sèpia i per les dues cares. L'estat de conservació és deficient, ja que s'havia conservat plegada amb quatre dobles que el pas del temps ha gairebé partit. Sortosament, però, el text es pot llegir completament.

La carta —que dono a conèixer literalment— és la resposta suposada a una altra de Vives en la qual li demana ajuda econòmica. Mossèn Cinto li explica amb detall la difícil situació en què es troba després de «baxar la escala de casa l Marques»: «m he quedat sense ofici ni benefici, com diu la gent». La profunda amargor de Verdaguer queda reflectida en unes poques paraules: «...lo que no sabreu es que m he quedat ab un deute gros y que m veig sitiāt per los acrehedors y fins amenassat de portarme á veure la cara del jutge.»

Malgrat que no el pot complaure, com havia fet altres vegades, li escriu, com a consol, un poema compost per una sèrie de quatre estrofes que després apareixeran a *Flors del Calvari. Llibre de consols*, dins *Flors de Mira-Cruz*, però sense formar una sola composició com la que es troba a la carta. Cal recordar que aquesta carta és anterior a l'obra

1. Després de deixar el palau Comillas, Verdaguer residí al santuari de la Gleva durant dos anys, des del maig de 1893 al maig de 1895.

que l'autor signà l'any següent, el 15 d'agost de 1895, i que es publicà el 1896.²

Des de feia temps, existia una relació d'amistat entre Verdaguer i Vives, que és coneguda. En els inicis de la carrera musical, Amadeu Vives, que passava veritables problemes econòmics, acudí a Mn. Cinto demanant-li unes pessetes per poder dinar i aquest no dubtà a donar-les-hi.³ Després s'havien vist altres vegades i havien coincidit a Madrid quan Vives començava a ser conegut. I en els dies amargs de Verdaguer, en el seu habitatge del carrer d'Aragó, el compositor, home d'una gran cultura, li féu una llarga visita alegrant-lo amb la conversa i fent-li escoltar la música de *L'Emigrant*.⁴ Afegim-hi, encara, el testimoni de la

2. *Flors del Calvari. Llibre de Consols*, per Mossèn Jacinto Verdaguer. Barcelona, 1896, imp. de Heinrich y Cia. A: *Flors de Mira-Cruz*, es troben «amonjoyadas senzilles corrandes, adagis espirituals y similis de la Creu, comparables a violetes y flors de Quaresme, dissecades entre'ls fulls d'un breviarí». Pròleg de l'autor, p. 15.

3. Sebastià JUAN ARBÓ. *Verdaguer, el poeta, el sacerdot, el món*. Barcelona, 1952, p. 235, fa referència a una carta que Vives, per mitjà d'una dona, féu a mans a Mossèn Cinto, quan residia al carrer de la Canuda, demanant-li sis pessetes per poder menjar. Coincideix amb el text de l'única carta que recull l'*Epistolari de Jacint Verdaguer*, vol. IX, (1894-1896), a cura de J. M. Casacuberta i J. Torrent. Barcelona: Barcino, 1986, p. 196-197, que copiem:

Molt estimat Sr. meu:

Estich en un gran conflicte; avuy no's pot fer dinar á casa, puig no hi ha un centim ni medis pera trobarlo. Li envio aquesta bona dona, que casi es de la familia, pera demanarli per caritat quatre ó cinch pessetas, pera passar lo dia. Si no'm fa aquet gran favor no podré menjar avuy.

Si tingués quelcom pera empenyar, no'l molestaria, pero á mes de que estich atrassat del lloguer de casa y d'algunas altras frioleras, tinch empenyat un llit ab matalassos, un pantalon, una alaja única que hi habia á casa, una tauleta de nit, roba blanca, etc. etc.

No se donchs com proporcionar-me aquestas quatre o cinch pessetas pera'l dia d'avuy.

Per Jesus, per Maria y per Sn. Francesch, si es que pot, fassam aquesta caritat. Jo li retornaré la quantitat á primers del mes entrant.

Aquesta dona es d'absoluta confiansa.

Mani sempre á son affm. s. s. in C. J. Amadeu Vives".

(Aquesta carta es conserva a la Biblioteca de Catalunya, ms. 1198, núm. 106).

4. Sebastià JUAN ARBÓ. *Verdaguer...*, p. 532-533. Es conta que Verdaguer, per agrair-li la bona estona que li féu passar, li regalà un exemplar de luxe del

carta que publiquem, «sempre us he tingut bona voluntat, mes ara us en porto mes que may vejent lo que Jesus vos estima...». Això no obstant, a l'*Epistolari*, solament he trobat l'esmentada carta de Vives a Verdaguer, i sense data, que els autors han situat el 1895.⁵

Vives havia estrenat *L'Emigrant* el 8 d'abril de 1894, a la seu de l'Orfeó Català, aleshores al carrer de Canvis Nous, núm. 1, 1r pis, a les 4 de la tarda. El *Dirari La Renaixensa*,⁶ que dona notícia detallada de l'acte, en referir-se a la segona part del programa, escriu: «Lo senyor Vives doná á conèixer son bonich coro á veus solas *L'Emigrant*, composició inspirada y de bon gust que agradá molt y que proporcioná al senyor Vives molts aplausos.» Cert que l'harmonització ja era coneguda perquè s'havia publicat a *La Tradició Catalana*, el 15 d'agost de l'any anterior.

Tot seguit Vives va expressar a Verdaguer la seva alegria per l'èxit obtingut i el va felicitar per la lletra; Mn. Cinto, però, li digué: «Aixo meu, la lletra, no te cap importancia. La lletra es el penja-robes de la musica, i no pas altra cosa.»⁷ Subratllem que, mentre que la crítica literària no ha catalogat el poema de *L'Emigrant* com un dels més reeixits de Verdaguer, en canvi el binomi Verdaguer-Vives ha convertit l'obra en una de les peces catalanes més conegudes i interpretades no solament a la nostra terra sinó també a tot arreu. Potser no és una casualitat. Quan Verdaguer escriu el poema, no fa més que expressar els seus sentiments i l'estat d'ànim d'aquell moment. Vives, de manera semblant, compon la música quan feia uns mesos que havia perdut la mare i dos anys el pare. «Estic convençut», deia Vives, «que si *L'Emi-*

Quixot, i que Vives, en sortir, va anar de dret a una llibreria. Per vendre-se'l? Per saber el valor de l'obsequi? No ho sabem. Segons Josep M. Lledó, secretari durant dos anys del compositor, Vives sentia una gran estima pels llibres i afegeix: «aquell exemplar del *Quixot* que Mn. Cinto li va regalar, Vives el va conservar sempre amorosament. I d'això en sóc testimoni.» Vegi's Josep M. LLEDÓ i FIGUERAS. *Amadeu Vives (1871-1932)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1988, p. 53-54; Joan MOLES. *Mossèn Cinto*. Barcelona, 1971, p. 73 i s.

5. Vegeu la nota 3. Em sembla, però, difícil de creure que després de llegir la que li envia Mn. Cinto, el 1894, Vives insistís i que no ho fes ell directament.

6. *La Renaixensa. Diari de Catalunya*, 7 i 11 d'abril 1894. Pere ARTÍS i BENACH; Lluís MILLET i LORAS. *Orfeó Català. (1891-1991)*. Centenari. Barcelona: Fundació Orfeó Català-Palau de la Música Catalana: Barcino, 1991, p. 19.

7. Josep M. LLEDÓ. *Amadeu Vives...*, p. 54.

grant ha arribat a popularitzar-se, ha estat perquè vaig posar-hi tanta sinceritat com emoció.»⁸

Aquell mateix any, 1894, Amadeu Vives, cofundador de l'Orfeó Català, en deixà la direcció, que compartia amb Millet, i renuncià a tots els càrrecs que ocupava.

Una altra prova de l'estima que Vives sentia per la composició sobre el poema de Mn. Cinto, la dona el fet que si bé morí durant una estada a Madrid, el cadàver fou traslladat a Barcelona, on fou enterrat. Abans, però, s'exposà a la sala d'assaigs de l'Orfeó Català, on s'interpretà, entre d'altres cants, *L'Emigrant*, així com en el moment de sortir el fèretre del Palau, tal com desitjava el compositor.⁹

Com a cloenda, una curiositat. Vives havia mantingut viva una gran il·lusió: actuar en un teatre a l'aire lliure. El somni es féu realitat el 15 d'agost de 1915, quan Vives pogué veure la representació de *Maruxa* en un teatre situat al bosc de can Miralles, a Vallvidrera, prop de Vil·la Joana, on morí Mn. Cinto el 1902.¹⁰ Potser un preludi a l'acte que el Museu Verdaguer, des del 1989, celebra cada any a l'era, en plena natura, el dia 10 de juny, en commemoració del dia i hora de la mort del poeta. S'hi han fet representacions teatrals, concerts de cant coral, recitals poètics, ballets, etc.

Barcelona, maig de 1996

8. *Ibidem.*

9. *Ibidem.*, p. 233.

10. *Ibidem.*, p. 114.

Lletra de Jacint Verdaguer a Amadeu Vives

La Puríssima Concepció
(gravat)

Bendita tu eres
Entre todas las mugeres
(Elisabet a Maria)

Sor. D. Amadeo Vives

Caríssim en lo Cor de Jesus, de qui deveu ser molt estimat puig vos envia també alguna de les espines de sa corona. Estigaune content y segur de que qui us envia la pena us enviará la medecina. Quan sento que no puga ser per les meves mans! Ja sabeu que estich fora de casa Lopez y que m he quedat sense ofici ni benefici, com diu la gent; lo que no sabreu es que m he quedat ab un deute gros y que m veig sitiati per los acrehedors y fins amenassat de portarme á veure la cara del jutge. Esperant de Deu aquexa y altres mersés jo canto tot lo dia:

*Los que ahi m'erán dolors
ara m son flors i violes,
flors y violes del cel,
que m en baxan les aromes.¹¹

Mentres som assí á la terra
deu nos abeura de fel,
perqué quan son plens de llágrimes,
los ulls se giran al cel.¹²

¿Vols cullir en la alegria?
fes sementera de plors,

* El subratllat és a l'original

11. *Flors...*, IX, p. 162.

12. *Flors...*, XXXIII, p. 169. Presenta una variant en el tercer vers «quan son plens de llágrimes», a l'edició diu «al omplirse de llágrimes».

en aquesta vall de llagrimes
no t faltará la llevar.¹³

¿Vols ser felis?
pren lo camí del Calvari,
la Creu es l itinerari
del paradís.¹⁴

No m puch dar lo plaher de servos util ni l de recomanarvos á ls poch's amichs que m'han quedat al baxar la escala de casa l Marques, puig á tots he hagut de molestar y tinch por de que ma recomanació vos fes mes mal que be.

Mes animeuvos be, jo demanaré al bon Jesus una altra Creu, perquè us ajude á portar la vostra y Ell ho farà.

Sempre us he tingut bona voluntat, mes ara us en porto mes que may, vejent lo que Jesus vos estima.

Manau y disposau d aquest vostre amich hermitá que be que pobre e inutil se creu l home mes felis del mon,

Jacinto Verdaguer Pvre.

Santuari de N^o S^a de la Gleva
20 joliol - 94

13. *Flors...*, VIII, p. 161.

14. *Flors...*, CXI, p. 192.